

MAKTABGACHA YOSHDAGI O'G'IL BOLALARDA OTA ROLINING TARBIVAVIY AHAMIYATI (O'ZBEK MINTALITETI MISOLIDA)

Xujamatova Xusnidaxon Mansurovna

TMCI instituti Pedagogika va psixologiya kafedrası v.b.dotsenti (PhD)

xujamatovax@gmail.com

“Otaning o'z farzandiga beradigan eng yaxshi hadyasi bu– tarbiyadir”,
Hadislarda

MAQOLA HAQIDA	ANNOTATSIYA
Qabul qilindi: 24-iyun 2025-yil Tasdiqlandi: 26-iyun 2025-yil Jurnal soni: 15 Maqola raqami: 24 DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v15i.1204	Maqolada o'g'il bola tarbiyasida otaning muhim roli, har bir bolaga hayotiy dasturni yuklab olishga yordam beradigan - erkak obrazi bu ota ekanligi, ota va o'g'il o'rtasida o'ziga xos rishtalar mavjud bo'lib, otasi uning xatti-harakatlarini ma'qullashi bola uchun katta quvonchga ega ekanligi ko'rsatib berilgan. Bundan tashqari, farzand tarbiyasida otaning ishtiroki bolalarda huquqbuzarlik, giyohvand moddalarni iste'mol qilish va ruhiy salomatlik bilan bog'liq muammolarning oldini olish bilan bog'liqdir. Bolalarning ijobiy natijalarga erishishi va har tomonlama rivojlanishi uchun bola tarbiyasida otalarning ro'li juda muhimdir.
KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА/ KEYWORDS	Har bir ota o'z oilasining rahbaridir. Ammo buni noto'g'ri ma'noda tushunmaslik kerak. Ya'ni, rahbar deganda o'z ayoli va bolalariga xohlagancha taqiq qo'yib, ularni istagancha tasarruf qilishi nazarda tutilmaydi. Rahbarlik degani shu oilaning mas'uliyatini his qilishdir. Bu mas'uliyatning eng muhim tomoni farzandlar tarbiyasi va ta'limidir.
hadis, erkak mas'uliyati, oila, jamiyat, ota-ona, farzandlar tarbiyasi, vatan, millat, din, pedagog-tarbiyachi, bola, ilm, talim-tarbiya, maktab, odob-axloq, barkamol rivojlangan.	Ota va uning namunasidan hayotni o'rganish - bu o'g'il uchun hayotning eng og'ir sinovlarida, jumladan, jismoniy zo'ravonlik va har qanday muvaffaqiyatsizliklarda eng yaxshi himoyadir. Ushbu maqolada O'zbek mintaliteti misolida bola tarbiyasida otaning ro'li, ahamiyati haqida ma'lumotlar ochib berilgan.
	Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'z farzandlarining tarbiyasi bilan faol shug'ullanadigan otalar ularning ijtimoiy va hissiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Kirish. Oila har bir jamiyatning boshlang'ich bo'g'ini hisoblanadi. Oila mustahkam, tinch, halol va pok bo'lsa, jamiyat ham osoyishta, mustahkam, farovon bo'ladi. Aksincha, oilalarda parokandalik, buzg'unchilik bo'lsa, o'sha jamiyat buziladi, tinchi yo'qoladi, u oqibatda chuqur tanazzulga yuz tutadi. Baxtli oilalar tufayli baxtli jamiyat vujudga keladi. Chunki, o'zaro mehrlil bo'lgan ota-onalarning farzandlari ham bir-birlariga mehribon bo'ladilar. Oilada yuksak ma'naviy muhitni tashkil etish juda muhim. Bunda oila a'zolarining, ayniqsa, ota va onaning o'zaro murosa-madoraga borishi, g'azabi kelganda uni yengishi va shirin so'zli bo'lishi, shu bilan birga, oilaviy sirlarni ko'chaga olib chiqmasligi singari bir qator omillar juda katta ahamiyat kasb etadi.

Ko'pchilik erkaklar farzandlar ta'limi va tarbiyasi bilan ayol kishi shug'ullanishi kerak deb hisoblashadi va bu masalani ayol kishiga tashlab qo'yishadi. Ota farzandlariga ta'lim berishi kerak. Farzand tarbiyasiga keladigan bo'lsak, unda otaning o'rni alohida. Ona otaning o'rini bosa olmaydi. Chunki farzand ko'proq onaga xarxasha qiladi, unga erkalgini ko'rsatadi. Ammo otaning oldida o'zini tiyadi. Agarda ota farzand tarbiyasini to'raligicha ona zimmasiga tashlab qo'ysa, bola xulq-atvorida nuqsonlar paydo bo'ladi¹.

O'zbek oilasida farzand tarbiyasi o'ta muhim sanaladi. Tarbiya sanati shunday xususiyatga egaki, deyarli barchaga tanish va tushunarli jarayon. Ba'zilarga esa juda oson tuyuladi. Bu ish bilan nazariy va amaliy jihatdan qanchalik tanish bo'lsa, unga shunchalik tushunarli va oson bo'lib tuyuladi. Hamma tarbiya sabr-toqatni talab qiladi. Ayrimlar buning uchun tug'ma qobiliyat va malaka, ya'ni ko'nikma kerak deb o'ylaydilar. Lekin juda kam qism bundan tashqari yana maxsus bilimlar kerakligi haqida ishonch hosil qiladi. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, inson ona qornidan yaxshi yoki yomon bo'lib tug'ilmaydi. U birday tug'iladi. Yaxshi yoki yomonga aylanishi tarbiyadan, dastavval ota-ona, oila, mahalla-kuy, qishloq va ovul, qolaversa jamiyat tuzimidanir. Xalq bisotidan eng yaxshi tabarruk so'zlar duo, olqishlar ham tarbiyaga qaratiladi².

Hozirgi kunda ko'pchilik erkaklarning ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyati haqida gapirmoqda. Afsuski, ba'zi erkaklar bolalarga g'amxo'rlik qilish va tarbiyalash erkakning ishi emasligini aytishmoqda, bu fikr chuqur xatodir. Siz bir vaqtning o'zida diqqatli, yumshoq ota va kuchli, jasur odam bo'lishingiz mumkin. Ota chaqaloq tug'ilgan paytdan

boshlab unga g'amxo'rlik qilish va tarbiyalash jarayonida ishtirok etsa, eng yaxshisi hisoblanadi, lekin agar bu sodir bo'lmasa va u barcha g'amxo'rlikni onasiga topshirsa, u holda xulqida o'zgarishlar paydo bo'la boshlaydi. Erkakning mas'uliyati oshishining asosiy bosqichlaridan biri bu ilk farzandining tug'ilishi, chunki bu voqea uning butun hayotini o'zgartiradi: yangi mas'uliyat paydo bo'ladi; yangi tashvishlar, bo'sh vaqtni farzandi bilan bo'lishligini anglatadi. Har safar yaxshi dam olish va uxlash uchun emas, balki yosh otalar asta-sekin farzandining hayotida qanday o'rin egallashini tushuna boshlaydi.

Boshqa davlatlarda xulq-atvor va evolyutsiya markazidagi Britaniyalik olimlar ellik yil davomida o'n yetti ming chaqaloqning hayotini kuzatdilar va faol otalik tarbiyasining ularga ta'sirini tahlil qilib borishdi kuzatuv markazidagi o'g'il bolalarni voyaga yetganida, suhbat o'tkazishib, ularning ijtimoiy moslashuvi, muvaffaqiyati, o'z oilasi borligi, shuningdek, o'z oilasi bilan solishtirganda qanday ota-ona ekanligi ko'rsatdi.

Bolaning otasi bo'lmagan holatlar uning butun hayoti uchun iz qoldiradi. Bunday odamga o'z farzandlarini tarbiyalash qiyin bo'ladi, chunki u oilada erkak xulq-atvorining namunasi bo'lmagan va hamma narsani o'zi tushunishi kerak. Ba'zan shunday bo'ladiki, erkaklar o'z orzularini o'g'lida, ba'zan qizida, masalan, professional sportchi yoki zamatari qilib tarbiyalashga harakat qiladilar, bolaning bunga qobiliyati yoki hatto xohishi ham yo'qligini hisobga olmaydi. Natijada, bola uchun biror narsa ishlamaydi lekin dadasi uni tuzatishga kirishadi, uni tanqid qiladi va oxir-oqibat g'azablanadi.

Bola o'zini aybdor deb, hech narsaga yaramaydiganday va otasi ham o'g'lini shunday deb o'ylaydi. Bunday muloqotning natijasida bola o'zini past baholaydi. Shuni yodda tutish kerakki, ma'qullash va maqtash ta'lim jarayonida tuzatish va ko'rsatmalardan ko'ra muhimroq va samaraliroqdir. Bolalar bilan muloqot qilishda, mashg'ulotlar yoki o'yinlarni tanlashda ularning tashabbusini qo'llab-quvvatlash kerak, kattalar esa, albatta, xavfsizlik qoidalariga rioya qilgan holda ularga rioya qilishlari kerak. Agar ota bola bilan aloqada bo'lganida doimo sabrsiz va asabiy bo'lsa, bola nafaqat uning ko'magida, balki boshqa o'g'il bolalar va erkaklar orasida ham noqulaylikni boshdan kechiradi.

Ota-onalarni tarbiyalashda muhim nuqtasi - agar bola yig'lasa yoki noto'g'ri o'yin o'ynasa yoki noto'g'ri musiqa tinglasa, uni tanqid qilish va baholashdan bosh tortish kerak. Ota-onalarning bunday tarbiyasi

¹ Odinaxon Muhammad Sodiq. "Ota farzandiga beradigan eng yaxshi hadya – tarbiya" Jamiyat – 01 may 2021

² tierient.com/bolalarni-tarbiyalashda-otaning-rol/

ishonchsizlikka, o'zaro tushunishning yo'qolishiga, muloqotga qiziqishning yo'qolishiga olib keladi, shuningdek o'zaro munosabatlarda noqulay muhit yaratadi. Erkaklar o'z his-tuyg'ularini nazorat qilishni o'rganishlari kerak va hech qanday holatda o'zlarining g'azablarini qo'pol shaklida ifodalamasliklari kerak, chunki bu holda bola o'zini kamsitilgan va o'ziga ishonchsiz his qiladi.

Mazkur kichik tadqiqot ishida aytib o'tilgan masalalardan kelib chiqib yakuniy tadqiqot loyiha ishimizning maqsadini belgilaymiz. Tadqiqot ishimizning asosiy maqsadi o'g'il bolalarni kelajakda uning oilaviy hayoti, asosan, bolaligida otasi bilan bo'lgan munosabatlari bilan belgilashning samarali tashkil etish uchun foydalaniladigan turli tarbiyaviy pedagogik metodlar va texnologiyalarni ota-ona bilan to'g'ri yo'lga qo'yish va tanishtirishda Maktagacha Ta'lim Tashkilotlari hamkorlik ishlari bilan tanishtirish.

Bola otasining xulq-atvor uslubini o'ziga ko'chiradi. Ota jasur, kuchli insonning hayotiy namunasi bo'lib, u nafaqat qiyin paytlarda yordamga keladi, balki to'g'ri qarorni taklif qiladi, qo'llab-quvvatlaydi va maqtovg'a sazovor bo'ladi. Otasiga o'xshab ko'ringan bolakay saxovatli va mard bo'lishi, mas'uliyatni o'z zimmasiga olishi, qilgan ishining muhimligini anglash naqadar yaxshi ekanini anglaydi. Bolalar tengdoshlariga otalarining kuchligini va kasbini ko'rsatishni yaxshi ko'radilar. O'g'il bolalar hamma ishonchli himoyaga ega ekanligini ko'rishni xohlaydi, bu ularning tengdoshlari oldida mavqeyini oshirishda ota roli muhim bo'lib uni o'rganishda ilmiy tadqiqotlar natijasini taqdim etish bo'yicha olingan fikrlarni umumlashtirib, kerakli tavsiyalarni ishlab chiqishdan iboratligini ko'rsatadi.

Tadqiqot vazifalari sifatida quyidagilarni bajarishni lozim deb hisobladik:

- ✓ Maktabgacha yoshgacha bo'lgan o'g'il bolalar yuksak tarbiyasining milliy poydevorida otaning ro'lining tarbiyaviy va ta'limning nazariy asoslari va tushunchalarini aniqlash;
- ✓ O'g'il bola tarbiyasida otaning vazifasi va yondashuvlarning ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyatini yoritish;
- ✓ MTT va oila bilan hamkorlik ishlari (turli mavzudagi suhbatlar, sport o'yinlari, viktorinalar, o'g'il bola tarbiyasiga oid kichik teatrlashtirilgan dasturlar, Maxalla bilan hamkorlik ishlari, posbonlar bilan uchrashuv vatanparvarlik mavzularidagi...) yo'lga qo'yish;
- ✓ Oila bilan ishlashning hamda tarbiyalashning muvaffaqiyatli, samarali amalga oshirishda pedagoglarning tajribalarini o'rganish;
- ✓ Ushbu tajribalarni umumlashtirish va amaliyotda qo'llash uchun tavsiyalar berish;
- ✓ Tarbiyachining yondashuvlari yordamida ta'lim sifatini oshirish yo'llarini ko'rsatish;
- ✓ Natijalarni chizma va diagrammalarda ifodalash;
- ✓ Ilmiy xulosa va takliflar tayyorlash.

ADABIYOTLAR TAHILI. Sharq allomalari o'z asarlarida farzandlarga tarbiya va ta'lim berish, uni ma'rifatu madaniyatga yetaklash muammolariga e'tibor berganlar. Buyuk mutafakkirlar farzand tarbiyasi, go'zal axloqning inson kamolotiga sabab bo'luvchi yuksak fazilat ekanini ta'kidlaganlar. Jumladan, Imom Buxoriyning "Al-Adab al-mufrad hadislar to'plami, Abu Lays Samarqandiyning "Tanbehul g'ofiliyn" asarlarida farzandlarga yuksak insoniy fazilatlarini kamol toptirish tarannum etilgan.³

Bola tarbiyasi masalasi Abu Bakr Muhammad ibn Al-Abbos Al-Xorazmiy qarashlarida ham mavjud. Uning aytishicha, "Ota-onalar ikki xil: tug'ilish otasi va ta'lim berish otasi: birinchisi, jismoniy hayot sababli, ikkinchisi ruhiy hayot sababli". Shunga ko'ra, ularni uzviy birlikda olib qarash tarbiya ishida muhim ahamiyatga molikdir. Uning quyidagi so'zlari ibratlidir: "Zamondan yaxshiroq ta'lim (beruvchi) muallimni, insondan yaxshiroq ta'lim oladigan o'quvchini ko'rmadim". Uning bu so'zlaridan, bir tomondan, ijtimoiy muhitni bola tarbiyasi uchun hal qiluvchi ta'sirini anglasak, ikkinchi tomondan, inson shaxsi ta'lim-tarbiya natijasida kamolotga erishib borishi mumkinligini sezamiz.

XI asrda yashab, ijod etgan zabardast adib Yusuf Xos Hojib o'zining "Qutadg'u bilig" nomli didaktik asarida ota-ona hamda bolaning o'zaro munosabati borasidagi fikrlarini psixologik va pedagogik jihatdan yoritib bergan. "Ota o'z farzandini tergap tarbiyalasa, uning fe'l yo'rig'i yaxshi bo'ladi, ota va onaning yuzi yorug' bo'ladi." "Ota farzandini bilimli va idrokli qilib tarbiyalamoqchi bo'lsa, uni doimo tergap tarbiyalashi kerak, buning tadbiri mana shu. Ota farzandini kichikligidan nobakor qilib qo'ysa, farzandda gunoh yo'q, barcha ayb otaning o'zidir. Ota farzandini o'rgatib, tergap tarbiyalasa,

ular ulg'aygach, o'g'lim-qizim deb sevinsa arziydi. Agar nazorat qiluvchi farzand bo'lmasa, bunday farzand yaramas va nobakor bo'ladi. Bunday farzanddan umidingni uzaver".

A.Adler bolada ijtimoiy qiziqishni shakllantirishda otaning rolini alohida ta'kidlaydi. Birinchidan, ota o'z xotiniga, ishiga va jamiyatga ijobiy munosabatda bo'lishi kerak. Bundan tashqari, uning shakllangan ijtimoiy qiziqishi bolalar bilan munosabatlarda namoyon bo'lishi kerak. Adlemling fikricha, ideal ota - bu o'z farzandlariga teng huquqli munosabatda bo'lgan va ularning tarbiyasida xotini bilan birga faol ishtirok etadigan otadir. Ota ikkita xatodan qochishi kerak: hissiy chekinish va ota-ona avtoritarizmi, g'alati, bir xil oqibatlariga olib keladi. Ota-onasi tomonidan begonalashganini his qilgan bolalar, odatda, ijtimoiy manfaatga asoslangan ustunlikka emas, balki shaxsiy ustunlikka erishish maqsadini ko'zlaydilar. Ota-ona avtoritarizmi ham noto'g'ri turmush tarziga olib keladi. Zolim ota-onalarning bolalari ijtimoiy ustunlik uchun emas, balki hokimiyat va shaxsiy ustunlik uchun kurashishni o'rganadilar. 1970-1980-yillarda bolalarni tarbiyalash va ijtimoiylashtirishda otalarning roli amerikalik tadqiqotchilarning doimiy e'tiborida bo'lgan.⁴

METODOLOGIYA. Maktabgacha yoshdagi bolaning hayotida ota rolining umumiy rivojlanishi va akademik muvaffaqiyati uchun, xususan, ijtimoiy-emotsional tartibga solish, kognitiv rivojlanish va akademik yutuqlar kabi sohalarida juda muhimdir. Farzandlarining hayotida faol ishtirok etadigan otalar, hatto maktabgacha yoshdagi bolalarning farovonligi va kelajak istiqbollarga ko'proq ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

1. Ijtimoiy-emotsional rivojlanish:

Hissiy tartibga solish:

Otalar farzandlarining his-tuyg'ularini tartibga solish qobiliyatini modellashtirish va qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Jismoniy o'yinlar, ayniqsa o'g'il bolalar bilan shug'ullanish, ularga hissiy tartibga solish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Ishonch va o'zini o'zi qadrlash:

Mehribon va qo'llab-quvvatlovchi ota bolaning o'zini o'zi qadrlashi va ishonchini oshirishga yordam beradi.

Xavfsiz biriktirma:

Ota-onaning doimiy ishtiroki va ota-onaning sevgirli sog'lom hissiy rivojlanish uchun juda muhim bo'lgan xavfsizlik va ishonch hissin yaratadi.

2. Kognitiv rivojlanish:

Muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlash:

O'yin o'ynash va jumboqlarni echish kabi interaktiv ta'lim faoliyati bilan shug'ullanadigan otalar kognitiv o'sishni rag'batlantirishi va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishi mumkin.

Til rivojlanishi: Uyqudan oldin e'taklarni o'qish va bolalar bilan suhbatlashish ularning til rivojlanishini oshirishi mumkin.

Muvaffaqiyatga yo'naltirilgan faoliyat:

O'qish va yozish kabi mashg'ulotlarda qatnashish bolaning savodxonligi va til ko'nikmalariga hissa qo'shishi mumkin.

3. Akademik yutuqlar:

Ijobiy ta'sir:

Otaning bolaning hayotiga, shu jumladan maktabda ishtirok etishi o'quv samaradorligini oshirishga, xatti-harakatlardagi muammolarni kamaytirishga va maktabga nisbatan ijobiy munosabatga olib keladi.

Uzoq muddatli ta'sir:

Ota ishtirokining ijobiy ta'siri ko'pincha balog'at yoshiga cho'ziladi, otasi bilan mustahkam munosabatlarga ega bo'lgan bolalar ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyat qozonishlari, barqaror ish topishlari va o'smirlik homiladorligi yoki qamoqqa olish kabi salbiy oqibatlardan qochishlari mumkin.

Muammoni hal qilish ko'nikmalari:

Otaning ishtiroki bog'chada, maktabda ham, martaba sharoitida ham muvaffaqiyat uchun zarur bo'lgan muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

4. Boshqa imtiyozlar:

Jismoniy rivojlanish:

Bolalar bilan jismoniy o'yinlar va ochiq mashg'ulotlar bilan shug'ullanish ularning jismoniy rivojlanishi va motorli ko'nikmalarini rivojlantirishi mumkin.

Rol modellashtirish:

Bolalar ko'pincha otalariga taqlid qiladilar, qimmatli hayotiy ko'nikmalar va xatti-harakatlarni o'rganadilar.

Tengdoshlarning ijobiy munosabatlari:

³ Azimaxon Kamolova osh avlodni tarbiyalashda xalq pedagogikasini manbalarining o'rganishning o'rganishning ilmiy-nazariy asoslari. "Science and Education" Scientific Journal / December 2022 / Volume 3 Issue 12. 590-592 betlar

⁴ Oilaviy hayotning axloqiy asoslari: O'qituvchilar uchun o'quvchi, 10-sinf [muallif-komp. Moiseev D.A., rohiba Nina (Krygina)]. - Ekaterinburg: Ekaterinburg yeparxiyasi nashriyoti, 2010. - 304 p. 229-235-betlar 5-boddan parcha. Yosh ota-onalar. 5.1-mavzu. Oila farzand kutmoqda. Otalik va onalik

Otalari ishtirok etgan bolalar tengdoshlari bilan ijobiy munosabatlarni rivojlantiradilar va ko'proq tegishlilik tuyg'usiga ega bo'lishadi.

Bundan xulosa qilib aytadigan bo'lsak, maktabgacha yoshdagi otaning roli ko'p qirrali va o'g'il bolaning umumiy rivojlanishi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Otnang faol ishtiroki, jumladan, hissiy qo'llab-quvvatlash, kognitiv rag'batlantirish va akademik rag'batlantirish bolaning farovonligi, o'quv muvaffaqiyati va kelajakdagi istiqbollarga chuqur ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin⁵.

Ushbu kichik ilmiy tadqiqotni amalga oshirishda *so'rovnoma, rolli o'yinlar, shaxsiy suhbatlar, psixodiagnostikaning eksperimental metodlari* yordamida ma'lumotlarni to'pladik.

Tarbiyalanuvchilar uchun tashkil etilgan va olingan anketa so'rovnomasida maktabgacha yoshdagi bo'lgan o'g'il bolalar yuksak tarbiyasining milliy poqdevorida otaning ro'lini hamda ularning samaradorligi yuzasidan savollar berildi.

Tadqiqot Uchko'prik tumani 9-sonli Maktabgacha ta'lim tashkiloti kichik, o'rta, katta, tayyorlov guruhlarida bolalar tarbiyachilar va otalariga qaratilgan turli metodlardan foydalanilgan holda eksperiment o'tkazdik va natijalarni tahlil qildik. Bu tahlil shuni ko'rsatadiki kichik va tayyorlov guruhlarida yuqori, katta va o'rta guruhlarida respondent sifatida tanlab olindi

So'rovnoma. Bu so'rov yoki statistik o'rganish orqali ma'lumot to'plash uchun savollar to'plamidan (yoki boshqa turdagi maslahatlardan) iborat tadqiqot vositasi. Tadqiqot so'rovi odatda yopiq savollar va ochiq savollardan iborat bo'ladi. Ochiq va uzun savollar o'z fikrlarini batafsil bayon qilish imkoniyatini beradi. Tadqiqot so'rovnomasi 1838-yilda London Statistika Jamiyati tomonidan ishlab chiqilgan.

Rolli o'yinlar. Ishtirokchilarning pedagogik mahoratining rivojlanish darajasini o'rganish uchun jamoaviy ijodiy faoliyat shakli. Ota-onalar bilan rolli o'yinlar uchun taxminiy mavzular quyidagilar bo'lishi mumkin: *“Uyingizda tong”, “Bola maktabdan keldi”, “Oila kengashi”* va boshqalar. Rolli o'yinlarning metodologiyasi mavzuni aniqlashni o'z ichiga oladi. ishtirokchilarning tarkibi, ular o'rtaqidagi rollarni taqsimlash va o'yin ishtirokchilarining mumkin bo'lgan pozitsiyalari va xatti-harakatlarini oldindan muhokama qilish. Shu bilan birga, o'yin ishtirokchilarining xatti-harakatlari uchun bir nechta variantni (ijobiy va salbiy) o'ynash va birgalikda muhokama qilish orqali ushbu vaziyat uchun maqbul harakat yo'nalishini tanlash muhimdir.

Shaxsiy suhbatlar. Suhbatlar dam olish kunlarida, bir hafta ichida, yiliga bir marta rejalashtirilgan. Ota-onalar suhbat vaqti haqida oldindan xabardor qilinadi va taklifnomalar berilishi mumkin. Odatda, suhbat vaqti ota-onalar yig'ilishida kelishib olinadi. O'qituvchi suhbatga puxta tayyorgarlik ko'radi: bola haqida ma'lumot to'playdi, testlar,

anketalar o'tkazadi, ish daftarlari va test kitoblarini tayyorlaydi. Ota-onalar yoki ota-onalar farzandi bilan suhbatga kelishadi. Rejalashtirilgan 40-50 daqiqa davomida o'qituvchi ota-onalar bilan suhbatlashadi, har bir kishi daftar, darslik va kundalikning holatini tekshiradi. Suhbat davomida siz talabaning bilimini tekshirishingiz, kamchiliklarni qayd etishingiz yoki muvaffaqiyatlarni maqtashingiz mumkin. Suhbatda asosiy rol ota-onaga beriladi, oqituvchi esa uning taklif va mulohazalarini qayd etadi. Suhbat natijalariga ko'ra, ota-ona va bola bilan birgalikda o'quvchi bilan yil uchun individual ish xaritasi tuziladi. Ota-onalar bilan ishlashning bu shakli yillik bo'lishi mumkin. Ish juda mashaqqatli va ko'p vaqt talab qiladigan, ammo juda samarali.⁶

Psixodiagnostikaning eksperimental metodlari. Kuzatish asosidagi psixodiagnostik metodlar, albatta, kuzatish olib borish hamda olingan natijalardan psixodiagnostik xulosalar chiqarishning muvaffaqiyatli garovidir. Bunday kuzatishda standart sxemalar va sharoitlar kiritiladi, bunda nimani kuzatish, qanday kuzatish, kuzatish natijalarini qanday qilib belgilab borish, qanday baholash hamda sharhlash asosida xulosa chiqarish aniq belgilab olinadi. Yuqorida ko'rsatib o'tilgan psixodiagnostik talablar – standartlashtirilgan kuzatish deb Yuritiladi.⁷

Do'stona munosabat o'rnatish. O'smir yoshdagi o'g'il farzand otalari bilan muloqot qilish va ular bilan turli mavzularda suhbat qurishni qalban xohlaydilar va shunga ehtiyoj sezadilar. Bu vaqtda ota o'z dilbandi bilan do'st-suhbatdosh sifatida munosabatga kirishsa, farzand ham padarini eng yaqin inson sifatida qabul qiladi. O'z orzu-istaklarini otasiga ochiq bayon eta oladi, hatto, uni qiynayotgan muammolarni ham aytishga jur'at topadi. Ota bolani tinglash va uning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda munosabatni tashkil etish va har bir farzandining his-tuyg'ularini tushuna olish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak.⁸

Namuna ko'rsatish. Otnang onaga bo'lgan munosabatiga qarab, qizlar odatda o'zini kelajakda turmush o'rtog'iga nisbatan qanday munosabatda bo'lishini o'rganib boradi. O'g'il bolalar tarbiyasida ham shunga o'xshash tamoyil ustuvor bo'ladi. Ya'ni, ular ham ota-onalarning o'zaro munosabatlariga mos tarzda o'zini kelajakda oila boshlig'i, er roliga hamda onasining yurish-turishi va farzandlarga munosabatiga qarab, onalik roliga ruhan tayyorlab boradi. Va xuddi shunday oila qurishga harakat qiladi. Farzand ham otasining yaxshi tarbiyasidan mahrum bo'lib o'sadi. Keyingi davr esa bir oz talabchanlik va intizomni talab etadi. Bu davr o'smirlik payti bo'lib, bola oq-qorani ayni shu davrda ajratadi. Yaxshilikka mukofot, yomonlikka jazo muqarrarligini shu bosqichdan o'rganadi. Bu davrda farzand to'g'ri yo'lga solinsa, tarbiyali do'stlarga hamroh qilinsa, uning odobli bo'lib, yaxshi inson bo'lishi uchun muhim qadam qo'yiladi.⁹ Ta'lim va tarbiya o'z davrlarida ustunlik qiladi.

1-jadval

Ta'lim-tarbiya davrlari

birinchi davr tug'ulganidan 3 yoshgacha – tarbiya orqali ta'lim oladi;
ikkinchi davr 4-7 yosh - ta'lim va tarbiya tenglikni hosil qiladi;
uchinchi davr 8 yoshdan umrining ohirigacha – ta'lim orqali tarbiya topadi;

E'tibor qaratiladigan bo'lsa:

0-3 yoshgacha tarbiya asosiy o'rinni egallasa, tarbiya orqali ta'lim shakllantiriladi. Bu davrda bola bilan munosabat jarayonini to'g'ri yo'lga qo'yish kerak. Chunki, bolaning barcha ijobiy va salbiy xususiyatlari rivojlanadi. Bu davrda bola tashqi muxitga nisbatan adaptatsiya jarayoni hosil bo'lib, barcha ish xarakterlarni o'zida mujassamlashtiradi.

TADQIQOT NATIJASI. Maktabgacha yoshdagi bolalarni otalari bilan uchrashish davomida turli xil zamonaviy metodlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun Uchko'prik tumani 9-sonli Maktabgacha ta'lim tashkiloti kichik, o'rta, katta, tayyorlov guruhlarida bolalar tarbiyachilar va otalariga qaratilgan turli metodlardan foydalanilgan holda eksperiment

o'tkazdik va natijalarni tahlil qildik. Bu tahlil shuni ko'rsatadiki kichik va tayyorlov guruhlarida yuqori , katta va o'rta guruhlarida bu ko'rsatgichpasroq.

Biz tadqiqot jarayonida Otalar uchun master-klasslar tashkilladik va ochiq eshiklar kunida o'tkazdik. Biz 4 ta guruh uchun parallel uchrashuvlar o'tkazdik, ularda ham bolalar, ham otalar ishtirok etdi. Ular mashg'ulotlar jarayonini qoshimcha rus tili, matematika va sport bo'yicha darslarning parchalarini ko'rsatib tanishtirildi. Otalar farzandlarining guruhida qanday ishlashini, do'stlari bilan solishtirganda qanchalik faol ekanligini ko'rdilar. Ko'pgina otalar o'z farzandlarida yangi narsalarni kashf qilishdi, chunki maktabda va uyda bolalar ko'pincha boshqacha yo'l tutishlari sir emas.

⁵ https://medicine.nus.edu.sg/wp-content/uploads/sites/25/2024/04/0424-CHILD_Evidence-Insight-Role-of-Fathers_FAdigital_V2.pdf

⁶ nachalnaya-shkola/materialy-dlya-roditelei/2010/11/30/metody-vzaimodeystviya-i-sotrudnichestva

⁷ <https://reja.tdpu.uz/shaxsiyreja/content/4406/html/39193/4-mavzu.htm>

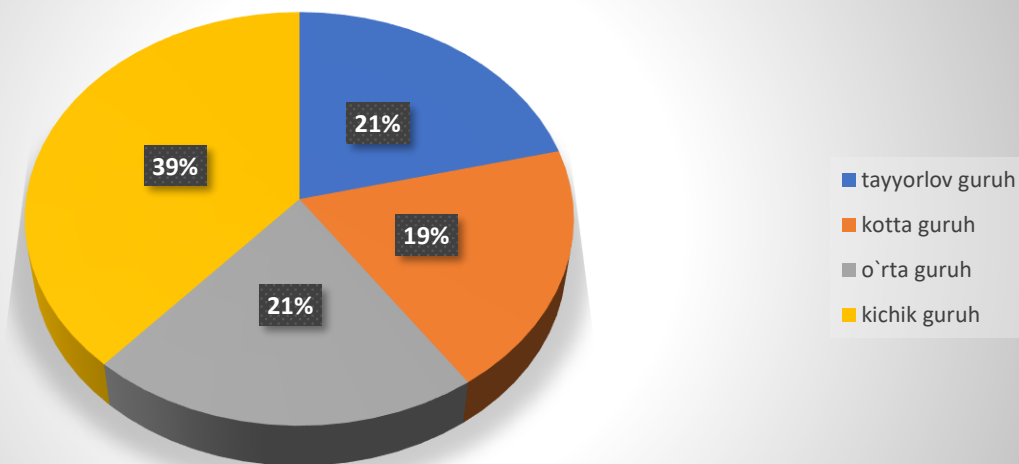
⁸ Nishonova S. Sharh uyg'onish davri pedagogik fikr taraqqiyotidabarkamol inson tarbiyasi. Ped. fan. dok. diss. - T.: 1988. - 289 b.

⁹Sharh_mutafakkirlarining_ota_onalarning_bolaga_munosabatiga_oid_ilmiy_merosining_o'zi_ga_hos_jihatlar

Tarbiyachilar uchun so'rovnoma

№	Savollar	A	B	C
1	Siz faoliyat olib borgan guruhda (kichik, o'rta, katta, tayyorlov) o'g'il farzandlarni kimlar kio'proq bog'chaga olib keladi?	onalar	otalar	boshqa oila azolari
2	Og'il bolalarni ota-onalari farzandlariga qay darajada e'tiborli deb o'ylaysiz?	aloo	yaxshi	Umuman etiborli emas
3	MTTlarda ota-onalar kengash ishlarda otalar ham qatnashadimi?	ha alo darajada qatnashadi	ha bazan qatnashadi	yoq umuman qatnashmaydi
4	O'g'il bolalar ta'lim-tarbiyasiga otalarning ro'li muhim deb o'ylaysiz?	ha	yoq	Umuman kerak emas
5	O'g'il bolalar mehnat tarbiyasida otaning o'rni qanday xozirda sizningcha?	aloo	yaxshi	qoniqarsiz
6	O'g'il bolalar tarbiyasi bo'yicha qilayotgan ishlaringizni qanday baholaysiz?	aloo	yaxshi	qoniqarsiz
7	O'g'il bolalar bilan o'zaro munosabatingizni qanday baholaysiz?	aloo	yaxshi	unchalik yaxshi emas
8	Bolalar bilan tarbiyaviy ishda qanday yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanasiz?	Izoh:		
9	O'z-o'zini tarbiyalash bo'yicha ishingizni qanday baholaysiz?	Izoh:		

Tarbiyachilardan olingan so'rovnoma natijalari

1-rasm. Tarbiyachilardan olingan so'rovnoma natijalari

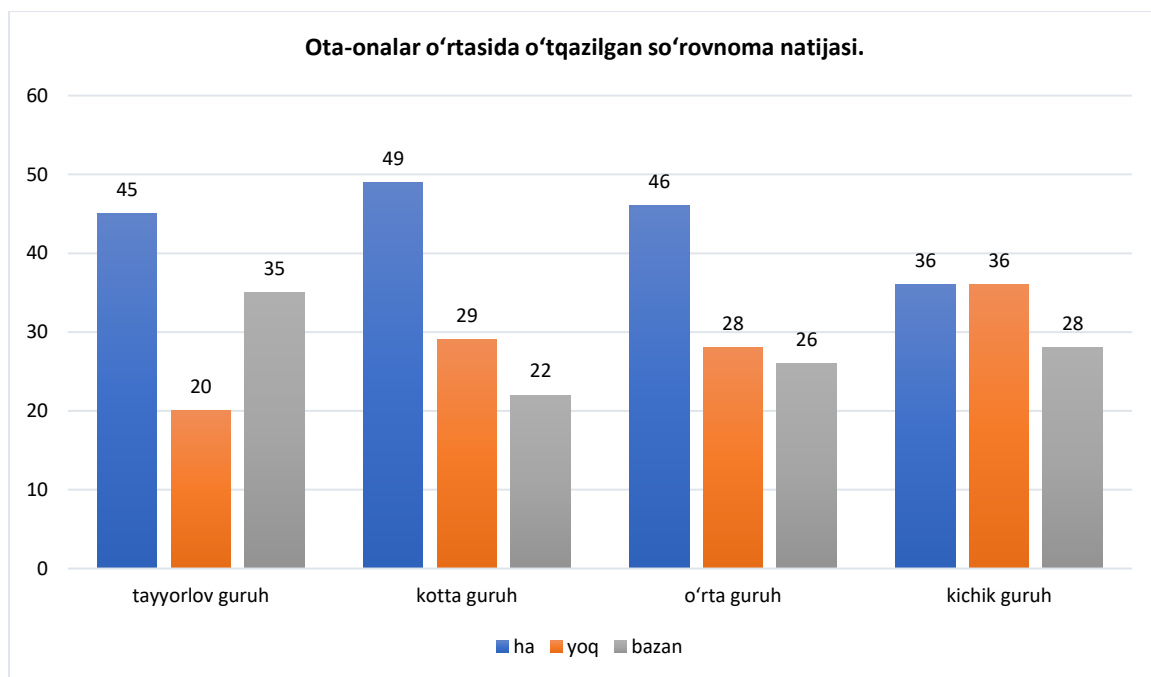
Ochiq eshiklar kunida otalardan va tarbiyachilar o'rtasida savolnomalar ham o'tkazildi. Bu tahlil shuni ko'rsatadiki kichik guruhda yuqori, tayyorlov va o'rta guruhlarida o'rtacha, kotta guruhda past natija chiqdi. Tarbiyachilar shuni aytib o'tishdiki kichik guruhda bolalar kichikligi sababli otalar e'tiborli, bolasini hech kimga ishonmaydigan,

tarbiyasi bilan shugullanadigon bo'lishadi. O'rta, kotta, tayyorlov payitlariga kelib otalar e'tibori pasaya boshlaydi chunki bolalari kotta bolgani sayin masulyati oshib boradi ishga bolgan e'tibori kuchayadi deb aytishdi.

Ota-onalar uchun sorovnomoma.

№	Savollar	A	B	C
1	Sizningcha, bolalar internetdan to'g'ri foydalanishyapti deb o'ylaysizm?	ha	Yo'q	bazan
2	Sizningcha bolalar tarbiyani kimdan o'rganadi va unga kim mas'ul?	ota-onadan o'rganadi — ota-ona mas'ul	o'qituvchidan o'rganadi — maktab mas'ul	do'stlaridan o'rganadi — mahalla mas'ul
3	“Farzandingiz kelajakda qaysi yo'nalishni tanlashini istaysiz?”	ha	Yo'q	bazan

4	“Farzandingiz bilan uyda birgalikda dars tayyorlaysizmi?”	ha	Yo‘q	bazan
5	“Farzandingiz bilan birga (ta‘lim uchun) kuniga necha soat shug‘ullanasiz?”	5 soat	4 soat	3 soat
6	“Maktabgacha ta‘lim tashkiloti direktorining faoliyati Sizni qoniqtiradimi?”	ha	yaxshi	Yo‘q umuman yoqmaydi
7	O‘g‘il farzandingiz bilan o‘zaro munosabatingizni qanday baholaysiz?	Izoh:		
8	Farzandingizning qiziqishshini, mustaqil harakat qilishini, fikr yuritishni rag‘batlantirasizmi?	Izoh:		

2-rasm. Ota-onalar o‘rtasida o‘tqazilgan so‘rovnoma natijasi

Bu so‘rovnoma maktabgacha ta‘lim tashkilotida bo‘lib o‘tgan ochiq eshiklar kunida ota-onalar ortasida o‘tqazdim bu tadqiqotda ota-onalar faol qatnashishdi va hamma guruh natijalari o‘rtacha darajadiligini aniqladik

Zamonaviy ota ko‘pincha bola uchun afsonaviy, tushunarsiz va tushunarsiz narsaga aylanadi. U erta tongda jo‘naydi, kun bo‘yi qayerdadir “ishda” muhim ish qiladi va kechqurun charchab qaytib keladi. Bu faqat gazeta va televizor uchun, ba‘zan esa kompyuter uchun etarli. Asosan, otaning ishi, sevimli mashg‘ulotlari va hayoti bolaning e‘tiboridan o‘tadi. Ota sherik emas, do‘st emas, balki jazolovchi hokimiyatning bir turi. “Otanga aytaman, u sizga qanday bo‘ysunmaslik

kerakligini ko‘rsatadi”, deb tez-tez tahdid qiladi onam. Bunday begonalashish, ota-onalikdan ajralish bizning “otalik madaniyatimiz” ning stereotipidek tuyuladi.

MUHOKAMA QISM. Tadqiqotchilar, ayniqsa, go‘daklik davriga katta e‘tibor berishgan. Ta‘kidlanishicha, otalar yosh bolalari bilan avvalgidan ko‘ra ko‘proq vaqt o‘tkazishadi. Ba‘zi tadqiqotchilar, emizishdan tashqari, otalar bolaga to‘liq g‘amxo‘rlik qilishlari mumkin, deb hisoblashadi. Ular xuddi ona kabi mohirona cho‘mlitirishlari, o‘rashlari, ovqatlantirishlari va silkitishlari mumkin. Otalar chaqaloq signallariga onalar kabi sezgir va chaqaloqlar onalar kabi otalarga bog‘lanib qolishlari mumkin.

4-jadval

Maktabgacha yoshgacha bo‘lgan o‘g‘il bolalarni tarbiyalashda otaning ro‘li bilan bog‘liq to‘plangan ba‘zi muhim fikrlar.

1.	Emotsional qo‘llab-quvvatlash va rag‘batlantirish.
2.	Ijobiy erkak namunasi bo‘lish.
3.	O‘yin va jismoniy faoliyat bilan shug‘ullanish.
4.	Chegaralarni belgilash va o‘qitish intizomi.
5.	Mustaqillik va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rag‘batlantirish.
6.	Ta‘lim va ijtimoiy rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash.
7.	Qadriyatlar va axloqiy tamoyillarni targ‘ib qilish.

5-jadval

O‘g‘il bolalarni 7 yoshgacha tarbiyalashda otaning rolining ba‘zi tarbiyaviy jihatlarini

1. Misollarni qo‘yish:	Otalar o‘g‘illari uchun namuna bo‘lishadi. Ijobiy xulq-atvor, mehnat odob-axloqi va qadriyatlarini namoyon qilish orqali otalar o‘g‘illari o‘mak oladigan muhim saboqlarni singdirishlari mumkin.
2. Tadqiqotni rag‘batlantirish:	Otalar o‘g‘illarini yangi narsalarni o‘rganishga, savollar berishga va qiziquvchan bo‘lishga undashlari mumkin. Bu yoshligida o‘rganish va kashfiyotga bo‘lgan muhabbatni rivojlantirishga yordam beradi.
3. Ishonchni oshirish:	O‘g‘ilning o‘ziga bo‘lgan hurmati va ishonchini oshirishda otalar asosiy rol o‘ynaydi. Otalar maqtov, dalda va qo‘llab-quvvatlash orqali o‘g‘illariga ijobiy o‘zini o‘zi imidjini rivojlantirishga yordam berishlari mumkin.

4. Ta'lim mas'uliyati: Otalar o'g'illariga yoshiga mos keladigan vazifalar va uy ishlarini berish orqali mas'uliyat muhimligini o'rgatishlari mumkin. Bu bolada mas'uliyat va mustaqillik tuyg'usini shakllantirishga yordam beradi.
5. Emosional rivojlanish: Otalar o'g'illariga his-tuyg'ularini tushunish va boshqarishga yordam berishlari mumkin. Ochiq muloqotni rag'batlantirish va his-tuyg'ularni sog'lom tarzda ifodalash orqali otalar o'g'lining hissiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashlari mumkin.
6. Muammo yechish ko'nikmalari: Otalar o'g'illariga muammolarga qanday yondashish va ularni samarali hal qilishni o'rgatishlari mumkin. Otalar ularni qaror qabul qilish jarayonlariga jalb qilish va qiyinchiliklarga yo'l ko'rsatish orqali o'g'lining muammolari hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.
7. Ta'limni qo'llab-quvvatlash: Otalar o'g'lining maktabdagi vazifalariga qiziqish ko'rsatish, uy vazifalarini bajarishda yordam berish hamda ta'lim va kognitiv rivojlanishga yordam beruvchi ta'lim faoliyatida faol ishtirok etishlari mumkin.

Psixologlar hayotining birinchi yilida bolasi bo'lgan yosh otalar bilan so'rov o'tkazdilar: Siz u bilan qancha vaqt o'tkazasiz? Ko'pchilik otalar shunday javob berishdi: "U nimani tushunadi, u katta bo'lsa, biz u bilan futbol o'ynaymiz, xokkeyga boramiz. Bu orada onam va buvimning ishi emas."

Ajralish munosabati ko'pincha o'smirlik va yoshlik davridan keyingi yillarda tushunmovchilik, ishonchsizlik va nizolar manbai bo'lib qoladi. Eng boshidanoq, erta bolalik davrida chaqaloq bilan birinchi aloqalar, unga g'amxo'rlik qilishda muloqot, birgalikda yurish, o'yinlar keyinchalik otalar va bolalar o'rtasidagi o'zaro tushunishdagi qiyinchiliklarda, bolaning ishonchi va mehrining etishmasligida namoyon bo'ladi. ota.

Psixologik tadqiqotlar natijalariga ko'ra, otalari hayotining birinchi kunlaridanoq ularga g'amxo'rlik qilgan chaqaloqlar aqliy va jismoniy rivojlanishning yuqori darajasini ko'rsatadi va hissiy jihatdan sezgir bo'lib o'sadi. Turmush o'rtoqlar o'rtasida kamroq ishqalanish mavjud, ular bolalarni tarbiyalash bo'yicha qaror qabul qilishda maqsadlar birligiga ega.

Biroq, psixologlarning ta'kidlashicha, bolaga g'amxo'rlik qilishda faol ishtirok etishni xohlaydigan otalarning chaqaloqlariga bo'lgan munosabat onalarning munosabatidan farq qiladi. Otalar asosan chaqaloq bilan o'ynashadi, onalar esa bolani o'rash, cho'milish va ovqatlantirish. Bolaga g'amxo'rlik qilishda ham, otalar buni o'yoqni tarzda qilishni afzal ko'radilar. Shu bilan birga, ular bolalar bilan onalarga qaraganda boshqacha o'ynaydilar. Otalar, birinchi navbatda, bolaning jismoniy rivojlanishiga qaratilgan baquvvat o'yinlarga ko'proq moyil bo'ladilar: ular chaqaloqlarni tashlaydilar, qo'llarini va oyoqlarini harakatga keltiradilar, oyoqlarida silkitadilar, ularni aylantiradilar, orqalariga minadilar. Onalar chaqaloqlarini davolashadi ehtiyotkorlik bilan, muloyimlik bilan gapirib, ularni silang, ehtiyotkorlik bilan qo'lingizda olib boring. Qizig'i shundaki, chaqaloqlar juda yoshligidanoq otalarini ko'rganlarida, ular unga qo'l cho'zadilar va qoshlarini ko'taradilar: "Dadam bor ekan, o'ynaymiz". Bir tajribada chaqaloqlarga o'yindoshini tanlash imkoniyati berildi va ular otalarini afzal ko'rishdi. Buni otalar ular bilan faolroq o'yin o'ynashlari bilan izohlash mumkin, deb taxmin qilindi.

Farzandlari bilan go'daklik chog'ida kuchli hissiy aloqalar o'rnatgan otalar keyinchalik farzandlarining kamolotga yetgan sari o'zgaruvchan ehtiyojlari va qiziqishlariga nisbatan sezgirroq bo'lib qoladilar. Umuman olganda, bunday otalar o'z farzandlariga ko'proq ta'sir qiladi, ular ularni ko'proq tinglaydilar va ularning fikrlarini boshqaradilar. O'g'illar o'zlari bilan iliq va xilma-xil munosabatlarga ega bo'lgan otalar kabi bo'lishni xohlashadi.

Shunga qaramay, topilmalar shuni ko'rsatadiki, nafaqat G'arbda, balki Rossiyada ham otalar tobora ko'proq chaqaloqlarga g'amxo'rlik qilish va ularni tarbiyalashda onalar bilan birga ishtirok etishadi va oilalarda oldingi avlodlar bilmagan hamkorlik paydo bo'ladi. Shunday qilib, oilada otaning funktsiyalari nisbatan tez o'zgarishlarga uchraydi, bolaga nisbatan hissiy munosabatning ikki shaklini - shartli otalik va so'zsiz qabul qiluvchi onalik mehrini birlashtirgan yangi otalik modeli paydo bo'ladi.

Emosional rivojlanish sohasida o'g'il bolalarda paternalizmning yo'qligi yoki zaifligi va gipermaskulin yoki tajovuzkor xatti-harakatlar o'rtasida bog'liqlik aniqlangan. Boshqalarga nisbatan haddan tashqari dushmanlik ularda onaga haddan tashqari qaramlikka, hayotning birinchi yillarida uning feminizatsiya ta'siriga qarshi isyon sifatida paydo bo'ladi. Shunday qilib, tajovuzkorlik - bu o'zining erkakligini izlashning ifodasidir. Onasiga haddan tashqari bog'langan o'g'il bolalar tengdoshlari bilan muloqot qilishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, to'liq bo'lmagan oilalarda tarbiyalangan bolalarda asabiy buzilishlar, beqarorlik va infantilizm rivojlanishi ehtimoli ko'proq. Ammo ajralish muqarrar bo'lsa nima

qilish kerak? Erkak har qanday sharoitda ota bo'lib qolishi juda muhim; bunday inqirozli vaziyatda, ikkala ota-ona ham bolaga uni hali ham juda yaxshi ko'rishlarini va munosabatlaridagi har qanday o'zgarishlardan qat'i nazar, ular abadiy uning mehribon onasi va otasi bo'lib qolishlarini doimiy ravishda ko'rsatishlari kerak. Men ko'p marta takrorlaganimdek, bolaning hayotida erkakning mavjudligi zarur va ajralish holatida otaning bola bilan tez-tez uchrashishi va muloqot qilishi ayniqsa muhimdir. Agar u o'g'li yoki qizi bilan muloqotdan voz kechsa, bobolari, amakilari, katta akalari va boshqalar bilan muloqotni ta'minlash kerak. Aynan ular inqirozli vaziyatda bolaga jinsini tushinishda o'rnatishlari kerak.

Xulosa

Xulosa qilib aytish mumkinki, otalari o'qigan va ular bilan o'ynagan bolalarning ta'lim darajasida "kichik, ammo sezilarli" o'sish kuzatiladi. Otalar har hafta o'z farzandlari bilan o'yin va ta'lim faoliyati bilan shug'ullanish uchun imkon qadar ko'proq vaqt ajratishlari kerak. "Haftada bir necha marta tuzilgan mashg'ulotlarning ko'p turlari bilan shug'ullanish, hatto qisqa vaqtga bo'lsa ham, bolaning kognitiv va til rivojlanishini boyitishga yordam beradi", deb xulosa qilib aytish mumkin. Kuniga atigi 15 daqiqa foydali ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Taniqli pedagog A.S. Makarenko besh yoshgacha bo'lgan tarbiya bolaning shaxsiyati shakllanishida o'ta muhim ahamiyatga ega ekanini qayd etib o'tgan. Bu haqda u shunday deb yozgan: tarbiyaning bosh asosi besh yoshda nihoyasiga yetadi, demak, siz besh yoshgacha nima qilgan bo'lsangiz, bu tarbiyaviy jarayonning 90 foizini tashkil etadi, keyingi tarbiya esa qayta tarbiyalash negizida davom etadi". Mana shu jarayonda bola tarbiyasiga o'ta e'tiborli bo'lish lozim. Yoshlarning qalbi va ongida sog'lom hayot tarzi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat-ehtiroq tuyg'usini shakllantirishda, har jihatdan barkamol etib tarbiyalashda buyuk mutafakkir ajdodlarimiz merosi katta ahamiyat kasb etadi. Zero, hayotning asl mazmun-mohiyatini anglab yetishga o'z umri va salohiyatini bag'ishlagan allomalarimizning asarlarida sog'lom avlod tarbiyasi bilan bog'liq masalalarga alohida o'rin berilgan. Otalik tuyg'ulari yoki otaning oiladagi o'rni etarli darajada ifodalanmasa nima bo'ladi? Bu bolaning rivojlanishiga qanday ta'sir qiladi?

Psixologlar ota, garchi jismonan mavjud bo'lsa ham, bolaning tarbiyasi yoki rivojlanishida harakatsiz yoki buzilgan holatlarni yaxshi o'rganib chiqdi. Bunday oilalarda, odatda, rollarning inversiyasi mavjud: bu erda qattiq hokimiyat ko'pincha ona tomonidan ifodalanadi. Onaning hukmronligi va otaning begonalashuvi natijasida bolaning ota-ona modellari bilan ijobiy identifikatsiyasi buziladi. Otalikning buzilgan modelini keyingi avlodlarga etkazish xavfi mavjud.

Oddiy sharoitlarda ota bolaning jinsini aniqlashga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. O'g'il uchun, allaqachon erta yoshda, u o'ziga xos namuna, namunadir - shuning uchun u gender o'ziga xosligini shakllantirishga ta'sir qiladi. I.S. ta'kidlaganidek. Con, passiv, ajralgan otalar o'g'illarida haqiqiy erkaklik xususiyatlarining shakllanishiga kam ta'sir qiladi; Shu bilan birga, ota bilan muloqot qilish tajribasining etarli emasligi va maqbul identifikatsiya modelining yo'qligi o'g'il bolalar va yigitlarda otalik tuyg'ularining shakllanishini zaiflashtiradi, bu ko'pincha kelajakda o'z farzandlarining tarbiyasiga salbiy ta'sir qiladi.

Bundan tashqari, ota va ona o'rtasidagi munosabatlarni kuzatish orqali bola erta yoshda jinsiy aloqalar modelini o'rganadi.

Otaning ta'limdagi o'rni haqidagi aksariyat tadqiqotlar o'g'il bolalar o'sgan oilalarga qaratilgan. Ona qizini tarbiyalagan oilalarda nima bo'ladi? Ma'lum bo'lishicha, o'smirlik davriga qadar otaning yo'qligi qizlarning xatti-harakatlarida o'zini namoyon qilmaydi. Biroq, yoshlarda aloqalarni o'rnatish va yoshlar bilan keyingi munosabatlarida muayyan qiyinchiliklar paydo bo'ladi. Bundan tashqari, bunday qiyinchiliklar erkaklarga nisbatan umumiy shubhalar va shubhalar bilan bog'liq emas, balki haddan tashqari idealizatsiya va ularga nisbatan noreal munosabat tufayli yuzaga keladi.

Takliflar

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotida tashkil etiladigan tadbirga otalarni taklif qilish;
2. Otalarning MTTda pedagogik jarayonlarga qay tarzda ishtirok etishlarini aniqlashtirish, ya'ni ular, ustachilik qilishni, taom tayyorlashlar qo'llaridan kelar yoki san'at markazida mashg'ulot o'tkazishda xonani jihozlashga yordam berishlari;

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shavkat Mirziyoyev: yoshlar tarbiyasi – eng muhim masalalardan 16.06.2017. MAnba: O'zA
2. B.X. Xodjayev, X.M. Xo'jamatova, Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ijtimoiy ta'lim. (*o'quv qo'llanma*) T-2023
3. B.X. Xodjayev, X.M. Xo'jamatova, O'z his-tuyg'ularingni angla. (*o'quv uslubiy qo'llanma*) T-2023
4. Azimaxon Kamolova yosh avlodni tarbiyalashda xalq pedagogikasini manbalarining o'rganishning o'rganishning ilmiy-nazariy asoslari. "Science and Education" Scientific Journal / December 2022 / Volume 3 Issue 12. 590-592 betlar
5. Oilaviy hayotning axloqiy asoslari: O'qituvchilar uchun o'quvchi, 10-sinf [muallif-komp. Moiseev D.A., rohiba Nina

3. Mahoratli tarbiyachi bir-birlarini ma'naviy jihatdan qo'llab-quvvatlashlari uchun ikki nafar otani guruhga yoki yig'ilishga birgalikda kelishga taklif etishlari;

4. Otalar bir-birlari bilan uchrashishlari va o'z bolalari to'g'risida fikr almashishlari uchun tadbir tashkil etish.

(Krygina)]. - Ekaterinburg: Ekaterinburg yeparxiyasi nashriyoti, 2010. - 304 p. 229-235-betlar 5-bobdan parcha.

6. Bolalar bog'chasi va oila / T.A. tomonidan tahrirlangan. Markova / M. - 1989 yil

7. Nishonova S. SHarq uyg'onish davri pedagogik fikr taraqqiyotidabarkamol inson tarbiyasi. Ped. fan. dok. diss. - T.: 1988. - 289 b.

8. Figdor G. Ajrashgan ota-onalarning farzandlari: travma va umid o'rtasida. tierient.com/bolalarni-tarbiyalashda-otaning-rol/

9. nachalnaya-shkola/materialy-dlya-

roditelei/2010/11/30/metody vzaimodeystviya-i-sotrudnichestva

10. <https://reja.tdpu.uz/shaxsiyreja/content/4406/html/39193/4-mavzu.htm>